

09.10.2003

Oikeusministeriö

OIKEUSMINISTERIÖ
10.10.2003
ad 32, 41, 2002
04028:00/2002
Lauri

Viite
OM 32/41/2002

Asia

**Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio; oikeusministeriön työryhmän osamietintö 2003:5;
ulkoasiainministeriön lausunto**

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa työryhmän osamietinnöstä "Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio" ja pyytänyt lausunnonantajia samalla arvioimaan mietinnön liitteenä olevia eriäviä mielipiteitä. Ulkoasiainministeriö esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa:

Yleisesti ottaen työryhmän osamietinnössä esitettyjä uudistuksia voidaan pitää oikeansuuntaisina. Vapaan liikkuvuuden lisääntyessä Suomen viranomaisten mahdollisuuksia puuttua rajat ylittävään rikollisuuteen tulee vahvistaa. Paritusta, prostituutiota ja ihmiskauppaa koskevaa Suomen lainsäädäntöä on syytä tehostaa myös siten, että Suomen viranomaiset voivat puuttua ongelmiin nykyistä varhaisemmin ja tehokkaammin ennaltaehkäisevässäkin tarkoituksessa. Myös kansainväliset sitoumukset erityisesti kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen YK:n yleissopimus (nk. Palermón sopimus) ja siihen liittyvä valinnainen pöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta edellyttävät ihmiskaupan vastaisen toiminnan tehostamista eri tavoin. Työryhmän ehdotuksilla pyritään osaltaan toteuttamaan tätä päämäärää lainsäädännön osalta. Ihmiskauppaa ja prostituutiota koskeva voimassa oleva sääntely kaipaa ajanmukaistamista, ja on tulkinnanvaraista, täyttääkö se kaikilta osin Palermón sopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan vaatimukset.

Palermón sopimuksen valinnaisen pöytäkirjan edellyttämä ihmiskaupan kriminalisointi tulisi työryhmän ehdotuksen mukaan kriminalisoitavaksi rikoslain 25 luvun 3 §:ssä ja sen törkeä tekomuoto 3a §:ssä. Tällä hetkellä ihmiskauppaa on arvioitava RL 25 luvun 1 ja 2 §:n mukaisena vapaudenriistona tai 3 §:n mukaisena ihmisryöstönä. Tämä ei vastaa nykyistä käsitystä ihmiskaupasta ja saattaa oikeudellisessa arvioinnissa johtaa keinotekoisiiin konstruktioihin. Työryhmän ehdottamat uudet säännökset soveltuvat paremmin ihmiskaupan oikeudelliseen arviointiin nykytilanteessa.

Oikeana on pidettävä työryhmän esittämää ihmiskaupan törkeän tekemuodon säätämistä erikseen rangaistavaksi. Ehdotettujen RL 25 luvun 3 §:n sisältämän ihmiskauppa -nimisen rikoksen ja sen 3a §:ssä ehdotetun kvalifioitun tekemuodon välinen rajanveto sen sijaan saattaa

joissakin tapauksissa muodostua vaikeaksi. Erityisen tulkinnallisena voidaan pitää ehdotetun 3a §:n 1 momentin 1 kohdassa mainittua sanaa 'kavaluus', jonka erottaminen 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesta 'erehdyttämisestä' saattaa käytännön soveltamistilanteissa aiheuttaa ongelmia.

Prostituutio ja paritus kytkeytyvät entistä useammin ihmiskauppaan, ja tämä on tilanne myös Suomessa. Tutkimusten mukaan vain pieni prosentti Suomessa oleskelevista prostituoiduista toimii täysin itsenäisesti. Suurin osa työskentelee jonkin paritusringin alaisuudessa ja ehdoilla. Seksuaalipalveluita tarjoavien naisten ja paritusorganisaatioiden välinen suhde ei ole tasa-arvoinen. Käytännössä naisilla ei ole juurikaan mahdollisuutta vaikuttaa asiakkaiden valintaan, työaikoihin tai työolosuhteisiin. Lisäksi lähes aina prostituutioon joutuminen on seurausta huonoista yhteiskunnallisista oloista, epätasa-arvosta ja köyhyydestä.

Kyse on näin usein paitsi seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta, myös laajemminkin ihmisoikeuksista. Työryhmän ehdotus kytkisikin parituksen entistä tiiviimmin osaksi ihmiskauppaa, sen erääksi tekemuodoksi. Myönteisenä voidaan pitää myös sitä, että rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi erillinen rangaistussäännös törkeästä parituksesta. Näin ollen törkeä paritus rinnastuisi muihin moitittavuudeltaan törkeisiin rikoksiin ja korostaisi sen yleistä moitittavuutta.

Oikeansuuntaisena voidaan pitää myös työryhmän ehdotusta poliisin telekuuntelumahdollisuuksien lisäämisestä. Ihmiskauppa- ja paritusrikollisuuden tutkinta on erityisen vaikeaa, eikä poliisilla ole nykytilanteessa käytettävissään siihen tehokkaita keinoja. Henkilötodistelun käyttäminen on tällaisissa tilanteissa erityisen hankalaa, minkä vuoksi on huolehdittava siitä, että käytettävissä on riittävästi muita keinoja asian selvittämiseksi. Myös ehdotus oikeushenkilön rangaistusvastuusta ihmiskauppa- ja paritusrikosten kyseessä ollen on kannatettava.

Ulkoasiainministeriö pitää oikeana mietinnön lähtökohtaa, jonka mukaan niin ihmiskaupan kuin prostituutionkin ehkäisemisessä keskeistä on kysynnän vähentäminen. Seksuaalipalveluiden ostamisen kriminalisoiminen tähtää nimenomaan kysynnän vähentämiseen. Lisäksi ostamisen säätäminen lailla kielletyksi viestittää yleisemminkin siitä, että ihmisen käyttäminen kauppatavarana ei ole hyväksyttävää. Ulkoasiainministeriö pitää edellä mainituista syistä työryhmän mietintöä ja sen johtopäätöksiä perusteltuina. Mietinnössä esitetyt arviot seksuaalipalveluiden ostamisen kriminalisoinnin hyötyjen ja haittojen suhteesta ovat oikeansuuntaisia.

Ihmisoikeusnäkökulmasta on perusteltua, että kaikki ostaminen kriminalisoidaan. Rajan vetäminen ihmiskaupan uhreiksi joutuneiden ja muiden prostituutiota harjoittavien välille olisi vaikeaa. Lisäksi kriminalisoinnin taustalla oleva viesti, jonka mukaan ihmisten käyttäminen kauppatavarana ei ole hyväksyttävää, vaatii sen ulottamista kaikkiin tapauksiin. Lainmuutos saattaa johtaa siihen, että prostituution harjoittaminen siirtyy entistä enemmän kadulta sisätiloihin, mikä tekee valvonnan vaikeammaksi. Telekuuntelun mahdollistaminen ihmiskaupan, törkeän ihmiskaupan ja törkeän parituksen esitutkinnassa tarjoaa kuitenkin keinon puuttua tähän ongelmaan. Kuten mietinnössäkin todetaan, näkyvä prostituutio on jo nyt lähes täysin kadonnut katukuvasta muun muassa järjestyssääntömuutosten vuoksi.

Seksuaalipalveluiden myymisen säätäminen rangaistavaksi ei sen sijaan ole ihmisoikeusnäkökulmasta perusteltua. Kriminalisointi kohdistuisi silloin lähinnä seksuaalipalveluita tarjoaviin naisiin ja tyttöihin, jotka jo muutenkin ovat heikossa asemassa parittajiin nähden. Ihmiskaupan uhriksi joutuneita tulisi kohdella uhreina, ei rikollisina. Samoin tulisi huolehtia ihmiskaupan ja muun epäinhimillisen kohtelun uhreiksi joutuneiden kuntoutuksesta ja viranomaisten koulutuksesta.

Yllä esitetyin perustein ulkoasiainministeriö ei voi yhtyä kumpaankaan mietintöön esitetyistä eriävistä mielipiteistä.

Mietinnössä käytetyn termistön osalta voidaan kiinnittää huomiota epäjohdonmukaisuuteen puhuttaessa Palermon sopimuksen valinnaisesta pöytäkirjasta. YK:n yleisen käytännön mukaisesti tulisi käyttää nimitystä 'valinnainen pöytäkirja' mietinnössä esiintyvien sekalaisten nimitysten (lisäpöytäkirja ja valinnainen lisäpöytäkirja) sijasta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että mietintöön sisältyvät lakiehdotukset toteutuessaan ajanmukaistaisivat voimassa olevaa lainsäädäntöä toivottavalla tavalla. Siinä esitetyt uudistukset täyttävät selkeämmin Palermon sopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan vaatimukset, eikä esitetä niiden ratifioimiselle mainittujen lainmuutosten jälkeen enää tältä osin voitaisi katsoa olevan.

Työryhmän ehdotuksen mukaan osamietinnössä ehdotetuista muutoksista ja työryhmän lopputietinnössä ehdotettavista muutoksista tulisi laatia yksi yhteinen hallituksen esitys.

Osastopäällikkö

Irma Ertman

Lähetystöneuvos

Marja Lehto

LIITTEET

-